

21. november 2009

UKA2009/120

Aatsitassat pillugit Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuut

pillugu

Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap

ISUMALIUTISSIISSUTAA

Siunnersuutip aappassaaneerpeqarneranut saqqummiunneqartoq

Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap suliarinninnermini ukuningga ilaasortaqqarpoq:

Inatsisartunut ilaasortaqq Harald Bianco, Inuit Ataqaatigiit, siulittaasoq
Inatsisartunut ilaasortaqq Isak Hammond, Inuit Ataqaatigiit, siulittaasup tullia
Inatsisartunut ilaasortaqq Justus Hansen, Demokraatit
Inatsisartunut ilaasortaqq Akitsinnguaq Olsen, Siumut
Inatsisartunut ilaasortaqq Kim Kielsen, Siumut, Ataatsimiititaliami sinniisussaqq

Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap UKA09-mi Inatsisartut siullermeerinninnerisa kingorna siunnersuut manna misissuataarsimavaat, kinguliinilu Inatsisartut aalajangiinissaminnut tunngavissaannut isumaliutitik saqqummiutissallugit.

Siunnersuut (suleraatsimi sap. ak. tallimanik piffissarititap sanioqqunneqarsinnaaneraniq immikkut akuerineqarneq tunngavigalugu) ulloq 1. november saqqummiunneqqarpoq. Taamaattumik piffissaqq siunnersuummik suliarinninnissamut ataatsimiititaliamut tunniunneqarsimasoqq sivikitsuarsuusimavoqq. Soorunami ataatsimiititaliap takorusunnerusimagaluarpaa siunnersuummik matuminnga pingaarutilimmik annertuumillu suliarinninnissaminut piffissaqqarnerusimanissani, paasisinnaalluguli pissutsit tunngavigalugit tamanna ajornarsimasoqq.

Ataatsimiititaliap piffissaq manna iluatsillugu Inatsisartut tamakkiisumik aalajangiinissamut tunngavissaqarnissaat qularnaarniarlugu Naalakkersuisut annertuumik suliaqarsimanerat nersualaarusuppaat. Matumani minnerunngitsumik inatsisissamut nassuiaatit sukumiisorujussuit eqqarsaatigaavut, taamatullu aamma ulloq 12. november aaqqissuussinermi aatsitassarsiornermut tunngasut pillugit nalinginnaasumik ilisimatitsissuteqarneq.

Tapiliussatut atortussat paasissutissallu:

Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliaq Naalakkersuisunit tapiliussatut atortussanik ukuninnga tigusaqarpoq:

- Tusarniaanermi akissutit tiguneqarsimasut assilineri
- Inatsisissatut siunnersuummut nalinginnaasumik nassuiaatini tusarniaaneq pillugu immikkoortunut tapiliussatut tusarniaasimaneq pillugu allakkiaq.
- Ataatsimiititaliap apeqqutaanut arlalinnut akissutit. Inatsiseqarnermut Ataatsimiititaliap apeqqutai Naalakkersuisullu akissutaat isumaliutissiisummi ilanngussatut 2-tut ilanngunneqarput.

Ataatsimiititaliap isumaliutersuutai:

Ataatsimiititaliap soorunami nuannaarutigisariaqarpaa, Namminersorlutik Oqartussat matumani siunnersuutikkut – namminersornerlu pillugu inatsit naapertorlugu – Kalaallit Nunaata naqqani aatsitassanut ikummatissiassanullu tamakkiisumik oqartussaaneq iluaquteqarniarinnaatitaanerlu tigussammassuk. Ataatsimiititaliap neriuutigaa tamatumuuna periarfissarilikkavut isumatusaartumik taamatullu aamma inuiaqatigiinnut kinguaassatsinnullu iluaqutiginiarumaarivut.

Aatsitassat pillugit inatsisiliornerup siunertaa – oqimaaqatigiissitsiniarneq imaannaangitsoq

Qulliunerusumit isigalugu aatsitassat pillugit inatsisiliorneq assigiinngitsunik siunertaqarpoq: Nunatsinni aatsitassarsiornermik ingerlatsinerlut tunngavissamik qularnaarinnittussaavoq, aatsitassarsiornermik ingerlatsinissamut aatsitassarsiornermik uuliasiornermillu ingerlatseqatigiiffiit aningaasaliinissamut soqutiginnilersillugit killiussanik aalajangersaanikkut. Inuiaqatigiit kalaallit nunami maani aatsitassarsiornermut atatillugu ingerlatanit aningaasaqarniarnikkut pissarseqataanissaannik, tamatumunngalu ilanngullugu aamma suliffeqarnikkut pissarseqataanissaannik inatsit qularnaarisussaavoq. Kiisalu aamma inatsisikkut qularnaarneqartussaavoq aatsitassarsiornermi ingerlatat avatangiisinik – minnerunngitsumik issittumi pinngortitamik sunnertiasumik - iluarsineqarsinnaanngitsunik innarliissanngitsut.

Isiginiagassat tamakku ilaatigut imminnut assortuukkalarput: Inuiaqatigiit pissarsiaasaannut avatangiisillu illersorneqarnissaannut piumasaqaatit sakkortuallaarpata aatsitassarsiornermik ingerlatanut aatsitassarsiornermik

uuliasiornermillu ingerlatseqatigiiffiit aningaasaleerusussuseqarnerat annikillisarpoq. Taamaalilluni oqimaaqatigiissitsiniarneq imaannaangitsoq matumani pineqarpoq.

Oqimaaqatigiinnermut tamatumunnga qulliunerusumik killiliussat inatsisissatut siunnersuummi aalajangersarneqarput. Killiliussat taakku iluanni Naalackersuisut nalunaarusiornikkut, nalinginnaasumik atugassarititaasussanik aalajangersaanikkut, akuersissutinut najoqqutarineqarsinnaasunik suliaqarnikkut il.il. aalajangersakkat immersussavaat.

Saaffigisassap ataasiinnaanissaa avatangiisillu illersorneqarnissaata isiginiarneqarnera

Inatsisissatut siunnersuummi saaffigisartagassap ataasiinnaanissaa tunngavigineqarpoq, taamaalilluni oqartussap ataasiinnaap – aatsitassanut tunngasunut oqartussat – oqartussat suliasat ataatsimoortumik ataqatigiissaakkamillu isumagisassallugit.

Taamatut tunngaveqarneq annertuunik iluaqutissartaqartutut taaneqarpoq:

Aatsitassarsiornermik uuliasiornermillu ingerlatseqatigiiffiit akuersissutit pisariaqartut pissarsiariniarlugit oqartussanut arlalinnut saaffiginnittariaqassanngillat, taamalu aamma piffissaq suliarinninnermut atorneqartoq sivikillisinneqarsinnaalluni. Tamanna ingerlatseqatigiiffinnut – taamalu aamma Kalaallit Nunaata aatsitassarsiornermut atatillugu ingerlataqarfiginissaata kajungerineqarneranut - iluaqutaassaaq.

Peqatigitillugu tamanna suliamut atatillugu avatangiisit immikkut ilisimasaqarfiusut ineriartortinneqarnissaannut aalajangiusimaneqarnissaannullu tunngavissiisaaq, peqatigitillugulu tamakkiisumik isiginnillugu suliasanik isumaginnissinnaanermut periarfissiisoqarluni.

Ataatsimiititaliap nalunngilaa ataasiinnarmik saaffissaqarnissaaq aamma aporfissaqarsinnaasoq. Assersuutigalugu tikkuarneqarsimavoq aatsitassanut tunngatillugu oqartussat aningaasaqarniarnikkut inuussutissarsiornikkullu soqutigisat assersuutigalugu avatangiisinut tunngatillugu isiginiagassanit pingaartinnerusinnaagaat. Taamatut pisoqarsinnaanera pinngitsoortinneqarsinnaavoq assersuutigalugu aatsitassarsiorsinnaanermut akuersissutinik tunniussinermut atatillugu avatangiisit eqqarsaatigalugit apeqqutit pillugit aalajangiisinnaatitaaneq nalinginnaasumik avatangiisit pillugit oqartussaniippat.

Ataatsimiititaliali maluginiarpaat aatsitassarsiornermi pissutsinik teknikimut tunngasutigut suliasatigullu immikkut annertuumik ilisimasaqarnissaaq immaqa pinngitsoorneqarsinnaassanngitsoq aatsitassarsiorsinnaanermut akuersissutinik tunniussinermut atatillugu avatangiisit eqqarsaatigalugit attuumassutilinnik sunniuteqarluartunillu piumasaqaateqarsinnaassagaanni.

Ataatsimiititaliap maluginiarpaattaaq Namminersorlutik Oqartussat namminersorneq pillugu inatsit malillugu Danmarkimi avatangiisinik misissuisoqarfimmik DMU-mik

ukiumut tallimanut atuuttussamik isumaqatigiissuteqartussaammata. DMU-p issittumi avatangiisinit pillugit immikkoortortaa Kalaallit Nunaanni avatangiisini pissutsit eqqarsaatigalugit ukiorpassuarni misilittagaqareerpoq. Isumaqatigiissut naapertorlugu piffissami isumaqatigiissuteqarfiusumi aatsitassanik ikummatissanillu ujarlernermi iluaquteqarniarnermilu avatangiisit eqqarsaatigalugit apequtaajunnartut DMU-mit suli nalilersoqqissaarneqartartussaassapput. Ukiuni isumaqatigiissuteqarfiusuni tallimani piginnaasassat pisariaqartut Pinngortitaleriffimmut nuunniarneqarsinnaassapput, tamatumalu kingorna isumaqatigiissut sivitsorneqassanersoq isummerfigineqarsinnaassalluni.

Kiisalu aamma ataatsimiititaliap maluginiarpaa Naalakkersuisut oqaatigimmassuk, ataqatigiissaarisutut oqartussat soorunami pisussaaffigissammassuk susasaqartut tamarmik tusarniarneqartarnissaat, soorlu aamma tusarniaanerni akissutit kikkunnit tamanit takuneqarsinnaasassasut. Ataatsimiititaliaq isumaqarpoq tamanna assut pingaaruteqartoq, tamannani peqataasinnaammat avatangiisiinnaanngitsoq, kisiannili aamma isumannaallisaanermut peqqissutsimullu tunngasut, toqqissisimanartumik isiginiarneqartarnissaasa aalajangiuisimaneqarnissaanut.

Inuiaqatigiit pissarseqataanissaannik qularnaarineq

Soorlu avatangiisitta isiginiarneqarnissaat pinngitsoorneqarsinnaanngitsoq, taamaaqataanik aamma aatsitassarsiornermik ingerlataqarnermut atatillugu inuiaqatigiit sapinngisamik annertuneramik aningaasaqarniarnikkut suliassaqartitsiniarnikkullu pissarsiaqarnissaaq qularnaarneqartariaqarpoq. Taamaattorli atugassarititaasut Kalaallit Nunaata aningaasaqarnikkut suliassaqartitsiniarnikkullu soqutigisaanik qularnaarinnittussat imminni ima sukatertigineqassanngillat aatsitassarsiornermik uuliasiornermillu ingerlatseqatigiiffiit Kalaallit Nunaanni ingerlatsinissamut soqutiginnikkunnaarsillugit. Tamanna nunatsinnik nukittorsaanaviannigilaq – aningaasaqarniarnikkut suliassaqartitsinikkulluunniit.

Piomasaaqatit naapertuuttutut suut isigineqarsinnaanersut soorunami piffissap ingerlanerani allanngoriartortarput, matumanisuulli killiliussatut inatsit inissaqartitsivoq ineriartornermut naleqqussaasarnissamut.

Ataatsimiititaliap maluginiarpaa nunarsuaq tamakkerlugu aningaasaqarniarnikkut ajornartorneq Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermik ingerlatanut aamma sunnuteqarsimasoq. Minnerunngitsumik aatsitassarsioqatigiiffiit mikinerusut ingerlatatik annikillisartariaqarsimavaat. Ineriartorerullu aappaagumiit ilorraap tungaanut saaqqereernissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Nalinginnaasumik, ikummatissanut aatsitassanullu tunngasuni, ujarlernissamut soqutiginninneq ukiuni kingullerni annertooujussuusimavoq. Assersuutigalugu 2007-mi nunatsinni aatsitassanik ikummatissanillu ujarlernermit aningaasat 471 mio. kr.-init ikinnerunngitsut aningaasaliissutigineqarsimapput.

Pissutsit assigiinngitsut soqutiginninnerulernermik ikorfartuipput:

- Minnerunngitsumik Kinami Indiamilu aningaasaqarniarnikkut ineriartorneq aatsitassanik piumasaqarnerulernermik kinguneqarsimavoq
- Nunarsuatsinni aatitassatigut ikummatissiassatigullu sillimmatit annikilliarporput
- Piaasinnaanermut teknikkikkut (pinngortitallu pissusii tunngavigalugit) periarfissat pitsaaneruleriarporput
- Kalaallit Nunaata sananeqaataata taakkulu ikiariissitaarnerisa sajuppillatsitsisarluni misissorneqarnerisa nalunaarsorneqarnera pitsanngorsarlugu annertusarneqartuarpoq

Pissutsit tamakkua aamma malitsigaat ingerlaavartumik nalilersorneqartariaqarmat – akuersissutit nutaat eqqarsaatigalugit – atugassarititaasut inuiaqatigiit kalaallit aningaasaqarniarnikkut suliffeqarnikkulluunniit pissarsiaqarnissaannik qularnaarisussat annertusarneqarnissaannut tunngavissaqarnerisooq.

Immikkut isiginiagassat

Siunnersuutip siullermeerneqarnerani akuersissummik peqarani ujaqqanik iluaquteqarniarsinnaaneq pissusissamisoornersooq arlalinnit apeqqutigineqarpoq. Tusarniaanermi akissutini arlalinni tamatumunnga atatillugu ajornartorsiutaasinnaasut tikinneqarput.

Tamatuma saniatigut siullermeerinninnermi partiip ataatsip annikitsumik piaasinnaatitaanermut akuersissuteqarfigineqassagaanni ukiuni aalajangersimasuni nunatsinni najugaqareersimanissamik tamakkiisumillu akileraartussaataasimanissamik piumasaqaatip sakkortusineqarnissaa siunnersuutigaa. Inatsisissatut siunnersuummi inunnut ukiuni kingullerni marlunni Kalaallit Nunaanni aalajangersimasunik najugaqarsimasunut tamakkiisumillu akileraartussaataasimasunut annikitsumik piaasinnaatitaanermut akuersissummik tunniussisoqarsinnaanissaa periarfiissutaaniartoq, partiip pineqartup kissaatigaa qinnuteqartup ukiuni kingullerni tallimani Kalaallit Nunaanni aalajangersimasunik najugarsimallunilu akileraartussaataasimanissaa piumasaqaatit aalajangersarneqassasoq.

Ajornartorsiutaasinnaasut tamakkua allallu qulaajarneqaqqullugit Ataatsimiititaliap Naalackersuisunut assigiinngitsunik apeqquteqarsimavoq. Apeqqutit akissutillu siusinnerusukkut taaneqareersutut isumaliutissiisummut matumunnga ilanngussatut ilanngunneqarput.

Ataatsimiititaliap apeqqutai tunngavigalugit Naalackersuisup ilimasaarutigaa Naalackersuisut inatsisissatut siunnersuummi aalajangersakkat allanngortinneqarnissaannik siunnersuuteqarniartut.

Ataatsimiititaliap isumaqatigiittup inassutigaa siunnersuut, Naalackersuisut siunnersuutigisaannik allannguuteqartillugu, akuerineqassasoq.

Taamaattorli ataatsimiititaliap isumaqatigiittup peqatigitillugu Naalackersuisut qinnuigaat pingajussaaneerinninnissamut annikitsumik piaasinnaatitaanermut akuersissuteqartarneq eqqarsaatigalugu qanoq sivilisutigisumik najugareernissamik akileraartussaataasimanissamillu piumasaqaatip sakkortusineqarnissaannik kissaat

naammassiniarlugu allannguutissatut siunnersuuteqaqqissasut, ajornanngippat inuit ilinniagaqarnertik allamilluunniit pissuteqarlutik nunani allaniikkallarsimasut eqqarsaatigalugit ajornartorsiutaasinnasut Naalakkersuisunit tikkuarneqartut aamma iluarsillugit.

Taamatut oqaaseqarluni Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap siunnersuut aappassaaniigassanngortippaa.

Harald Bianco,
Siulittaasoq

Inuit Ataqatigiit

Isak Hammond
Inuit Ataqatigiit

Justus Hansen
Demokraatit

Kim Kielsen
Siumut

Akitsinguaq Olsen
Siumut

[Ilanngussaq 1](#)

[Ilanngussaq 2](#)